

homepage: <http://www.kaldor.no/energy/>
e-mail: ole.gunnar.austvik@kaldor.no

You are welcome to download, print and use this full-text document. Proper reference to authors, title and publisher must be made when you use the material in your own writings, in private, in your organization, in public or otherwise. However, the document cannot, partially or fully, be used for commercial purposes, without a written permit.

Utgitt i mai 2000.

Festskrift til Høgskolen i Lillehammers 30-års jubileum: "Fra internat til internett", red. Lesjø, Pryser, Selstad & Solheim (pp. 122-138). Lokalhistorisk forlag, Lillehammer. Mai 2000. ISBN 82-7184-223-4.

Forskningsvirksomheten - fremvekst og fremtidsutsikter

av

Ole Gunnar Austvik og Lars Bærøe

Innledning

Undervisningen på HiL skal være forskningsbasert. Egen erfaring med utvikling av ny kunnskap gir gode forutsetninger for instruktiv og problemorientert formidling av fagstoff til studentene. Samtidig har forskningsvirksomheten selvstendige mål. De ansatte på HiL skal bidra til den samlede kunnskapsproduksjonen i de nasjonale og internasjonale forskningsnettverkene og på samme tid utgjøre en kompetanseressurs for regional forvaltning og næringsliv.

Denne grunnholdningen har over tid nedfelt seg i en faglig kultur som sikrer HiL som forskningsinstitusjon en plass i fremste rekke blant de statlige høgskolene. Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU) sier i en rapport om FoU ved statlige høgskoler fra 1998 (Rapport 10/98):

"Høgskolene i Lillehammer og Molde skiller seg ut med relativt større omfang på FoU-virksomheten enn resten av høgskolene. Personalet ved disse to institusjonene bruker i gjennomsnitt mest tid til FoU (sammen med Høgskolen i Harstad), og det er her vi finner den desidert største andelen av personalet som bruker minst 40prosent av sin arbeidstid til FoU. Ved disse to høgskolene er omfanget av publiseringsvirksomheten klart størst, det er her personalet er best fornøyd med mulighetene til å drive FoU, og det er her personalet vurderer kvaliteten på det faglige miljøet best når det gjelder forskning."

Ved siden av en bevisst holding til verdien av å legge til rette for utstrakt FoU-virksomhet, har HiL's sterke stilling i forhold til de øvrige statlige høgskolene spesielle historiske årsaker. Høgskolen hadde i distriktshøgskoletiden en studieportefølje som harmonerte godt med de fagområdene sentrale

utdanningsmyndigheter etter hvert kom til å betrakte som aktuelle for forskningsvirksomhet i regionale høyskoler. For den daværende Oppland Distriktshøgskole (ODH) dreiet det seg også om fagfelt hvor det stort sett var mulig å rekruttere kompetent og forskningsvillig personale. Mot slutten av 1970-årene kom det i gang FoU-virksomhet på bred front i de gamle landbruksskolelokalene på Storhove.

ODH var ikke alene blant de gamle distriktshøgskolene om å drive omfattende FoU-virksomhet. Under høyskolereformen i 1994 ble imidlertid de øvrige distriktshøgskolene slått sammen med helsefaghøgskoler, lærerhøgskoler og ingeniørhøgskoler, såkalte profesjonshøgskoler hvor forskningsgrunnlaget var sparsomt eller helt fraværende. Dette har i årene etter reformen ført til en "utvanning" av FoU-innsatsen i de fusjonerte høyskolene. Også HiL har i dag en betydelig andel av profesjons- og yrkesstudier, men her har disse fagene vokst fram som integrerte deler av institusjonen uten de nedarvede tradisjonene fra innfusjonerte profesjonshøgskoler.

Vi skal i denne artikkelen se litt på hvordan FoU-virksomheten ved høyskolen på Storhove har utviklet seg fram til i dag. Vi skal også skissere noen forskningsstrategiske utfordringer som HiL vil stå overfor i årene som kommer.

Forskning i HODH/ODH-tiden.

Vi skal i dette kapitlet ta for oss forskningshistorien ved høyskolen på Storhove fra den ble etablert i 1971 og fram til høyskolereformen i 1994. Vi skal først dele perioden inn i 4 deler: Første del av 1970-tallet - Annen del av 1970-tallet - 1980-tallet - 1990-tallet fram til høyskolereformen. Deretter skal vi se nærmere på perioden fra 1994 fram til i dag.

Første del av 70-tallet.

Opprinnelig var det ikke meningen at det skulle drives forskning ved distriktshøgskolene. I regjeringens proposisjon fra 1968, Om prøvedrift med distriktshøgskoler, het det:

"Den viktigaste skilnaden mellom universiteta og distriktshøgskolane vil vere at distriktshøgskolane ikkje skal ha som program å drive forskning".

Dette var helt i tråd med holdningen i Videreutdanningskomitéen av 1965 (Ottosenkomitéen), som i sin tid hadde avfødt idéen om distriktshøgskoleslaget.

Men regionrepresentanter i Stortinget ville det annerledes. De så at den kompetansen som det nye skoleslaget representerte, ikke bare burde nyttes til å tilby høgre utdanning til distriktsungdommen, men også til å utvikle ny kunnskap knyttet til problemstillinger som hadde sin opprinnelse i det enkelte distrikt. Følgelig måtte det

åpnes for forsknings- og utviklingsarbeid som del av arbeidsoppgavene for de dh-ansatte som hadde tilstrekkelige kompetanse.

I innstillingen fra Kirke- og undervisningskomiteen om utvidet prøvedrift med distriktshøgskoler (Innst. S. nr. 249 (1969-70)) uttrykkes dette slik:

”Med de begrensede ressurser som står til rådighet er det urealistisk å ta sikte på å bygge opp teknologisk og naturvitenskapelig forskningsvirksomhet av den mest omkostningskrevende art ved distriktshøgskolene. Men det vil etter komiteens mening være naturlig at distriktshøgskolene utvikler egne forskningsmiljøer for visse typer av samfunnsfag, humanistiske fag og på næringsmessige og kulturelle områder av særlig betydning for vedkommende distrikt. Også forskning på mer individuell basis vil lærere ved distriktshøgskolene kunne engasjere seg i. Komiteen vil i denne sammenheng understreke betydningen av å gi lærerne arbeidsvilkår som kan stimulere til egen forskningsinnsats, for eksempel muligheter for tjenestefrihet, regelmessig kontakt med forskningsmiljøene ved universitetene i form av seminarer og kurser, tilfredsstillende biblioteksforhold, osv.”

Forskning innenfor samfunnsfag, humanistiske fag og på næringsmessige områder knyttet til distriktet - dette var nærmest skreddersydd for vår høgskole. De første utdanningene ved Hedmark og Oppland Distriktshøgskole var pedagogikk (1971), reiseliv, samfunnspolitikk, ledelse av mindre bedrifter, spesialpedagogikk og samtidshistorie.

Og forskningskompetansen var klart tilstede. Det var bestemt at nivået på undervisningen i distriktshøgskolene skulle tilsvare de to-tre første studieårene ved universitetene. Ved ansettelse av undervisningspersonale i dh-skolene måtte det derfor stilles samme kompetansekrav som ved tilsetting av universitetslektorer. Følgelig utviklet det seg ved de nye høgskolene raskt fagmiljøer med både lyst og evne til å ta fatt på forskning og utviklingsoppgaver.

De aller første årene overskygget riktignok undervisningsentusiasmen og begeistringen for det pedagogiske reformarbeid på HODH tildels de gryende spirene til forsknings- og utviklingsaktiviteter, men allerede i høstsemesteret 1971 involverte Halvard Røger pedagogikkstudentene i et aksjonsforskningsprosjekt rettet mot skoleverket i Nord-Gudbrandsdal. Og staben på det nyetablerte reiselivsstudiet engasjerte seg raskt i utviklings- og konsulentoppdrag, tildels med tematiske utgangspunkt av nasjonal karakter.

Et bilde av FOU-aktivitetenes omfang i denne tiden får vi av en bibliografi som Forskningsutvalget og Biblioteket utga i 1991 over FOU-arbeider publisert av ansatte på HODH/ODH i perioden 1971-91. Følgende antall arbeider ble utgitt i interne serier eller eksternt de første årene: 1970(!): **1**, 1971: **2**, 1972: **5**, 1973: **7**, 1974: **12**, 1975: **23**.

Allerede i begynnelsen av 1974 ga Norges allmennvitenskapelige forskningsråd (NAVF) ut en oversikt over nylig avsluttede, igangværende og planlagte forsknings-

og utredningsprosjekter ved alle daværende distriktshøgskoler (Notat nr.3/74). Oversikten omfatter 20 prosjekter ved HODH. Sett ut fra antall prosjekter, synes det som om HODH hevdet seg godt i forhold til de andre dh-skolene.

Annen del av 70-tallet.

I Stortingsmelding nr. 17 (1974-75) "Om den videre utbygging og organisering av høgre utdanning" trekker departementet konsekvensene av at det forskningskompetente personalet i distriktshøgskolene har tatt Stortingskomiteen på ordet og satt i gang FoU-aktiviteter i det nye høgskoleslaget. Departementet fremhever "den aktivitet i form av faglig utviklingsarbeid, utredningsarbeid og forskningsvirksomhet som alt har foregått ved distriktshøgskolene i prøveperioden". Etter at det også her er tatt reservasjoner mot kostbar eksperimentell forskning innen naturvitenskap, teknikk og medisin, som må forbeholdes nasjonale forskningssentra, heter det i meldingen:

"Men all forskning bør ikke foregå i slike sentra. Med det utvidete forskningsbegrep som benyttes i dag, vil det være naturlig at forskning og utredningsarbeid av ulik art også foregår ved institusjoner i regionene der personalet har tilstrekkelige kvalifikasjoner."

Med departementets velsignelse og stadig økende virksomhet, oppsto behovet for å synliggjøre FOU-arbeidene ved HODH i en egen skriftserie. Denne startet i 1975. De første 10 utgivelsene (årene 1975-76) så slik ut:

- 1/75: Jon Teigland: "Friluftsliv og rekreasjon i fjellet".
- 2/75: Reidun og Jon Teigland: "Ønsker bygdefolket kraftutbygging i Jotunheimen – Breheimen?"
- 3/75: Tor Busch: "Små industribedrifter i Norge".
- 4/76: Rolf Rønning m/fl.: "Ungdom og arbeidsløshet i Lillehammer".
- 5/76: Thor Flognfeldt jr. : "Reiselivets, rekreasjonens og friluftslivets plass i planleggingsprosessene – Del I."
- 6/76: Samme som ovenfor: Del II – "Reise- og friluftslivets plass i fire kommuners generalplanprosesser."
- 7/76: Tor Busch: "Evaluering av kurs for ledere i mindre bedrifter –del I."
- 8/76: Samme som ovenfor - del II.
- 9/76: Distriktssendinga for Hedmark/Oppland. Hvem som lytter og hva de mener. En rapport utarbeidet ved Oppland dh. Prosjektansvarlig: Rolf Rønning.
- 10/76: Hedmark/Oppland distriktshøgskole 1971-74. Studentsynspunkter på et pedagogisk eksperiment. Sammenfattet og kommentert av Knut Lange i samarbeid med Ingar Harlaugseter.

Mot slutten av 70-årene skjøt veksten i FoU-virksomheten fart. Undervisningsidealismen var begynt å forta seg, nå var det forskning som ga prestisje og merittering. Høgskolelektoratene ble endret til amanuensisstillinger med opprykksmuligheter til førsteamanuensis. Skulle en oppnå noe her var det bare forskningsinnsats som dugde. I enkelte miljøer ved HODH var riktignok egalitetstenkningen så grunnfestet at nettopp dette tiltaket ikke fikk full virkning de første årene, men FoU-virksomheten var uansett økende. For de to siste årene av 1970-tallet ble det i følge bibliografien publisert til sammen 83 arbeider. Virksomheten var blitt så omfattende at høgskolens daværende rektor, Noralv

Veggeland, tok initiativ til å ansette institusjonens første forskningskonsulent. Samtidig begynte planleggingen av en egen forskningsavdeling.

Idéen om en forskningsavdeling sprang ut av to behov. Det trengtes et organisert service-apparat til å bistå forskerne med administrativ tilrettelegging. Og den økende oppdragsforskningen krevde en konsekvent og systematisk oppfølging fra høyskolens side for å sikre at de utgifter virksomheten påførte ODH ble dekket inn over prosjektbudsjettene.

Den nyopprettede forskningskonsulentstillingen var tiltenkt den bærende rollen i avdelingen. I virkeligheten ble vel forskningskonsulenten og avdelingen ett og det samme. Da forsknings-konsulentstillingen ble tatt en EDB-stilling i 1985, var også forskningsavdelingens historie ved ODH bragt til ende. Men det var skapt en bevissthet om håndteringen av forskningsadministrative saker som levde videre ved institusjonen.

1980-tallet.

Høgskolenes rammevilkår i 1980-årene ble preget av endrede makroøkonomiske strømninger: Redusert vekst eller nedskjæring i offentlige utgifter, åpning for markedsstyring av nye oppgaver. For ODH, som ikke hadde utdanningsvirksomhet på de få fagfeltene som ble utpekt til vekstområder, innebar dette stagnasjon i studenttallene. Imidlertid ble det satset videre på FoU-siden, der ekspansjonsmulighetene lå i ekstern finansiering. Dette voldt naturlig nok kvaler ved ODH, hvor friforsknings-idealet sto sterkt. I politikk- og planleggingmiljøet oppsto eksempelvis regelrett rabalder da Tor Selstad i 1980, med Miljødepartementets mellomkomst, ble tilbudt et konsekvensanalyseprosjekt fra storkonsernet Elkem. Selstad fikk til slutt ta i mot prosjektet etter et marginalt flertallsvedtak i fagmøtet. Oppdragsforskning reiste også organisatoriske spørsmål, i og med at den statlige stillingshjemmelordningen gjorde det vanskelig å tilsette forskere og assistenter. Også håndteringen av inntekter i budsjettene skapte problemer. Den tidligere nevnte ordningen med intern forskningsavdeling viste seg ikke tilstrekkelig og ble etter hvert avvirket. Løsningen kom med etableringen av randsonestiftelsen Østlandsforskning (ØF) i 1984 og den private kurs- og utredningsaktøren Storhove utviklingssenter (SUS) 1984/85.

Initiativet til Østlandsforskning kom fra Det regionale høgskolestyret for Oppland som utredet en stiftelse for fylkene Hedmark, Oppland og Buskerud. Innlandsutvalget under Oddvar Nordli tok saken og utvirket at Willoch-regjeringen bevilget 6 millioner kr. til grunnfond for stiftelsen midt under den mest intense budsjettnedskjæringsperioden. Stiftelsens administrasjon ble av politiske distriktshensyn lagt til Gjøvik, og den faglige virksomheten spredt på avdelinger i Hamar, Gjøvik, Kongsberg og Lillehammer. Den forskningsmessige tyngdekraften førte imidlertid etterhvert hovedvekten av ØF's virksomhet til Storhove. Ved siden av organisatoriske effektiviseringsbehov hadde fordelene av nærhet til ODH, som det mest omfattende forskningsmiljøet i høgskolesystemet i Østlandsområdet, gjort sin virkning.

Fra 1981 og noen år framover ble det utgitt årlige oversikter over FoU-virksomheten på ODH. På tross av de nevnte problemene knyttet til oppdragsforskning hadde virksomheten et betydelig innslag av ekstern finansiering. I følge FoU-rapporten for 1984 finansierte eksterne kilder til sammen 54 forskerårsverk ved ODH i perioden 1980-84, noe som innebar et gjennomsnitt på over 10 forskerårsverk pr. år. Tallene inkluderer trolig vitenskapelig ansatte med forskningspermisjon fra høgskolen.

Forskningsrådene var de fremste bidragsyterne til eksternt finansierte prosjekter i denne perioden. Fra 1978 hadde NAVF åpnet for at bl.a. representanter for distriktshøgskolene kunne ta plass i fagrådene. Tore Pryser var alle distriktshøgskolenes representant i Rådet for humanistisk forskning i perioden 1985-91. Jo Kleiven og Beatrice Halsaa hadde tilsvarende roller på sine fagområder. Fagnivået i det nye høgskoleslaget var akseptert til topps i det nasjonale forskningsfinansieringsapparatet.

I tillegg til eksternt finansiert FoU ble det forsket innenfor ordinær ODH-stilling, dvs. finansiert av ordinær ODH-lønn. I rapporten for 1981 blir det opplyst at det pr. 1.juni det året var til sammen 50 personer som arbeidet med FoU-prosjekter på hel- eller deltid.

Ser vi på det samlede antall publiserte arbeider av ODH-ansatte i den nevnte bibliografien over både interne og eksterne utgivelser, er tallene stadig stigende utover i 80-årene fram til et toppunkt med 97 arbeider i 1986. Deretter følger en viss nedgang fram til 1990. At tallet på rene ODH-prosjekter viser tendens til nedgang mot slutten av 80-årene, kan langt på veg forklares med framveksten av SUS og ØF. Som nevnt var høgskolen inne i en stagnasjons-periode, samtidig som mange av de forskningsorienterte blant personalet ønsket eksterne oppdrag. Forskningsstiftelsen kunne tilby en mye smidigere oppdragsorganisering enn høgskolen, dessuten forskning på heltid og et høgre lønnsnivå. ODH ble dermed en viktig rekrutteringsbase for ØF i denne perioden, samtidig som mange høgskoleansatte kanaliserte ekstrainnsatsen sin gjennom SUS. Med de tette bånd som eksisterte mellom høgskolen og disse institusjonene, er det rimelig å betrakte det samlede forskningsmiljøet på Storhove når vi vurderer distriktshøgskolens utvikling som forskningsinstitusjon. Og dette samlede miljøet fremsto som en nasjonal aktør ved inngangen til 90-årene.

90-tallet fram til høgskolereformen i 1994.

Første halvdel av 90-tallet er tidsepoken for den kraftigste utbyggingen av høgre utdanning i Norge gjennom tidene. Også ODH fikk del i studenttallveksten og doblet på få år antallet studieplasser til rundt 1700. Nesten hele veksten i studieplasser gjaldt profesjons- og yrkesutdanning, i første rekke helse/sosialfagutdanninger. ODH, som hittil hadde vært særmerket av en studieportefølje sterkt preget av disiplin-fag, var dermed, nærmest over natten, omdannet til en høgskole hvor opp mot halvparten av det vitenskapelige personalet var beskjeftiget på studier som

tradisjonelt ikke er kjennetegnet av at undervisningstilbudet bygger på egen forskningsvirksomhet.

Hvilke virkninger har denne strukturendringen i det samlede fagtilbudet ved ODH hatt for høgsolen som forskningsinstitusjon?

Det ble fra første stund i planleggingen tatt sikte på å gi helse/sosialfagutdanningene ved ODH en så "akademisk" profil som mulig innenfor eksisterende rammeplaner. Dette førte til at de tre utdanningene fikk et felles første år i form av et grunnfag bestående av disiplinære basisfag uten praksisinnslag. Dermed ble det naturlig å forsøke å rekruttere en kjerne av vitenskapelige medarbeidere på minst førstestillingsnivå. Dette lyktes i stor grad; helse/sosialavdelingen har i dag 13 ansatte i førstestilling og i tillegg 6 med professorkompetanse. Således har staben uvanlig høy formalkompetanse, sett i forhold til tilsvarende helse/sosialutdanninger ved andre høgsoler. Innad på HiL ligger andelen ansatte med minst førstestillingskompetanse ved AHS noe under andelen ved de andre avdelingene, men forskjellen er ikke så betydelig at helse/sosialutdanningen har endret kompetansestrukturen ved høgsolen i avgjørende grad.

At en har lyktes i å rekruttere og utvikle et så høgt kompetent personale ved disse studiene har motvirket faren for "utvanning" av HiL som forskningsinstitusjon, som enkelte advarte mot etter hvert som omfanget av det nye profesjonsutdanningsinnslaget ble åpenbart. Den samlede rapportering av FoU-virksomheten på HiL fra de siste årene viser at aktiviteten ved helse/sosialavdelingen etter hvert er kommet helt opp på linje med de andre avdelingene i forskningsmessig dybde og omfang. I stedet for å utvanne forskningskulturen ved HiL har det faglige arbeidet ved helse/sosialutdanningene blitt tilpasset de akademiske standarder som rådet ved gamle ODH, og de ansatte har slik sett beriket det samlede forskningsmiljø ved institusjonen.

HiL som forskningsinstitusjon etter høgsolereformen i 1994.

I 1994 trådte høgsolereformen i kraft. Etter en storstilet fusjoneringsprosess blant opprinnelig 108 høgsoler, var det høsten 1994 bare 26 tilbake. Reformen skulle skape faglig sterke enheter med profesjonelle administrative apparat. Dermed ville de såkalte statlige høgsolene være modne for å underlegges felles lovverk med universitetene.

Lov om universiteter og høgsoler trådte i kraft 1.januar 1996. Her er det slått fast at institusjonene som omfattes av loven skal gi undervisning som er forskningsbasert og at de skal drive egen forskning. Dermed er forskningsvirksomheten for første gang en lovpålagt oppgave for høgsolene.

Ved en utdannings- og forskningsinstitusjon som HiL har forskningsvirksomheten tre særlig viktige funksjoner. For det første har den egenverdi i kraft av de kunnskapsresultater den frambringer. For det andre bidrar erfaring fra egen forskning ofte til økt kvalitet på undervisningen, samtidig som det blir mulig å tilby

studentene kunnskap som kanskje enda ikke er etablert i lærebøker. For det tredje konkurrerer HiL med andre akademiske institusjoner om den beste vitenskapelige arbeidskraften. En institusjon som er kjent for å gi høy prioritet til egen forskningsvirksomhet virker tiltrekkende på høyt kvalifisert personale.

Forskningsfremmende tiltak ved HiL

Et viktig siktemål med reformen i 1994 var å profesjonalisere ulike sider ved høgskolenes administrasjon. Ettersom HiL ikke ble fusjonert med andre høgskoler ved reformen, oppsto det ikke noe "overskudd" i administrative ressurser ved HiL utover de nye øremerkede lederstillinger som høgskolen ble tilført. Høgskolen fant derfor ikke rom for å sette av en egen stilling til forskningsadministrasjon. For likevel å styrke arbeidet med tilrettelegging for forskning, ble leder i Forskningsutvalget frigjort fra studieadministrasjon og deler av undervisnings- og forskningsplikten i et omfang på inntil 40 % av full stilling. Det ble også satt av en andel av en stilling i fellesadministrasjonen til å forestå sekretærtjenester for Forskningsutvalget. Med utgangspunkt i Forskningsutvalget ble det på resten av 1990-tallet gjennomført flere tiltak for å fremme forskning og forskningsformidling.

Vikarstipendordning.

Ordningen med stipendbeløp til avlønning av vikar, slik at vitenskapelig ansatte kan forske på fulltid i en periode, er nedarvet fra tiden før høgskolereformen ("sabatikkal"). Forskningsutvalget har utarbeidet egne retningslinjer for ordningen ved HiL. Stipendtildelingen er delegert til utvalget. Det ble utdelt 9 stipend for 1999 og 8 stipend for 2000. Ansatte som arbeider med formalisert doktorgrad gis høyeste prioritet ved tildeling.

Reisestipendordning for aktiv deltakelse på internasjonale konferanser.

Det er innført en stipendordning som gir reisetilskudd til deltakelse på internasjonale forskningskonferanser. Tildeling forutsetter aktiv deltakelse i form av "paper"-presentasjon. Forskningsutvalget utdeler årlig mellom 20 og 25 stipend. I tillegg har alle vitenskapelige ansatte et mindre årlig beløp over avdelingsbudsjettene til reisevirksomhet eller andre faglige formål.

Tiltak for å fremme eksternt finansiert forskning.

Det er foretatt en utredning av tiltak som kan øke den delen av FoU-virksomheten ved HiL som er basert på ekstern finansiering. Det er utarbeidet forslag til nye kontraktsformular, ordning med B-lønnstillegg knyttet til meransvar, ventekonti for prosjektoverskudd, og retningslinjer for frikjøp fra undervisning. Overskudd fra slike prosjekter er bl.a. tenkt å kunne brukes til fri forskning etter prosjektets avslutning.

Tilskudd til etablering av forskningsgrupper.

Det er innført en tilskuddsordning for organisering av forskere på tvers av avdelinger og institusjoner. Gruppene bindes sammen av felles, eller nær beslektede, forskningstema eller tverrfaglig aktivitet.

Intern publikasjonsordning.

Resultatene fra FoU-arbeid fremkommer hovedsakelig i artikler i norske og utenlandske vitenskapelige tidsskrift, vitenskapelige avhandlinger, faglige bøker og lærebøker, og i institusjonenes egne skriftserier. Publikasjonsordningene som HiL har etablert omfatter nå en Arbeidsnotatserie, en Forskningsrapportserie, en Særtrykkserie og en Informasjonsserie. Det er gitt enkle retningslinjer for kvalitetssikring av manus som ønskes publisert og det er inngått salgssavtale med Mjøsbok

Registrering av FoU-arbeidet på HiL - Samlet årsrapport om FoU.

Registreringen av FoU-arbeidet på høgskolen er nå ordnet slik at alle vitenskapelig ansatte avgir en årsrapport i januar for det foregående år og samtidig en arbeidsplan over aktivitetene i det kommende år. På bakgrunn av denne rapporteringen gis det ut en omfattende årlig rapport som viser den enkelte ansattes mini-c.v, faglige- og administrative verv, forsknings- og utviklingsprosjekter, og utgitte forsknings- og formidlingsarbeider. I rapporten vises også kompetanseoversikt for institusjonen, en kortfattet samlet oversikt over forskningsvirksomheten, informasjon om de enkelte avdelingene samt oversikt over publikasjonsseriene. Rapporten har vært utgitt siden 1993/94.

Tilrettelegging for doktorgradsstudenter i det indre Østlandsområdet.

Etter en utredning sammen med Østlandsforskning og de øvrige høgskolene i Hedmark og Oppland, er det innført et felles faglig forum for ansatte som arbeider med doktorgrad ved disse institusjonene. I perioder har det imidlertid vært problematisk å holde tiltaket i kontinuerlig drift.

Synliggjøring av FoU-aktiviteter i HiL's internavis.

Det er etablert en egen forskningsspalte i HiL's internavis hvor ansatte rapporterer eksterne foredrag, publisering og øvrige forskningsaktiviteter. Hensikten er å gi en løpende informasjon mellom kolleger om pågående virksomhet i tillegg til den årlige rapporteringen. Ved hjelp av Argus-klipp vises blant annet deltakelse i den offentlige debatt.

Presentasjon av FoU-virksomheten ved HiL på Internett.

Det er utarbeidet en egen presentasjon av FoU-virksomheten ved HiL på Internett.

"Åpen dag" på Storhove som ledd i de nasjonale Forskningsdagene.

HiL har hvert år tatt aktivt del i Norges forskningsråds årlige rammearrangement "Forskningsdagene", sammen med Østlandsforskning. Det har blant annet vært lagt vekt på at arrangementet skulle virke i retning av å bedre relasjonene til lokale media. Ingrediensene har vært faglige bidrag i de lokale media, seminarer, og arrangementet "Åpen dag" med foredrag og øvrige faglige presentasjoner. De to siste årene har "Åpen dag" vært arrangert i samarbeid med sam-lokaliserte NRK-Oppland. Arrangementet har trukket inntil 1 500 besøkende til Storhove.

De ulike tiltakene må sies å ha bidratt til at forskningsvirksomheten ved HiL har blitt mer synlig internt i organisasjonen, så vel som overfor eksterne brukere og kolleger

ved andre institusjoner. For den enkelte har dette virket i retning av at det nå er av større betydning enn tidligere å kunne vise til god forskningsaktivitet ved siden av undervisningen. Årsrapporten for forskningsvirksomheten, HiLs intern-avis (HiL-nytt), og bedre medierelasjoner lokalt så vel som nasjonalt, er særlig viktig for dette. Forskningsvirksomheten har også fått bedre og mer forutsigbare rammevilkår enn før, gjennom at det har blitt lettere å publisere arbeider i interne publikasjonsserier, delta på internasjonale konferanser, etablere tverrfaglige og inter-fakultære forskningsgrupper, lette akkvisisjonen av eksternt finansierte prosjekter og få undervisningsfri i viktige forskningsperioder, særlig i forbindelse med doktorgradsarbeid.

Det svakeste, men samtidig potensielt viktigste enkelttiltaket, er kanskje den begrensede sabbatsordningen (vikarstipendsordningen). Med det omfang den har i dag, vil de vitenskapelig ansatte i gjennomsnitt få anledning til å forske på fulltid ett semester én gang hvert 10. år. HiL tilbyr her langt dårligere betingelser enn de tilsvarende ordninger ved universitetene og de vitenskapelige høyskolene.

Personalets kompetanse.

Norsk institutt for studier av forskning og utdanning har utgitt en oversikt over den vitenskapelige stillingsstrukturen i de statlige høyskolene (NIFU skriftserie nr.11/97). Oversikten gjelder 1995. Her framgår at det samlede antall ansatte i professor-, dosent- og førsteamanuensis-stilling på HiL det året utgjorde 35 % av alle vitenskapelig ansatte. Ingen av de øvrige høyskolene hadde en så høy andel ansatte i de stillingskategoriene som krever den høyeste forskningskompetansen.

HiL har hatt sterk vekst etter 1995. **Tabell 1** viser at antall ansatte i undervisnings- og forskerstilling har økt med 53 i perioden 1994-1999, en økning på rundt 59 prosent. Det var 22 ansatte med professorkompetanse i 1999 hvorav 9 i hele stillinger og 13 i professor II-stilling (en femtedel av full stilling). Andelen førsteamanuenser, dosenter og professorer er i dag om lag 45 % av alle vitenskapelig ansatte, hvis vi regner uansett stillingsandel. Regner vi bare med heltidsansatte er andelen 36%. Etter en periode med meget sterk vekst innenfor profesjons- og yrkesutdanningene er andelen ansatte med høy forskningskompetanse holdt stabil og svakt voksende. Effekten av veksten i profesjonsutdanningene viser seg imidlertid ved at antall høyskolelektorer øker mens andelen amanuenser går tilbake. Dette har også sammenheng med at det ikke lenger foretas nytilsetting i amanuensisstilling.

Doktorgradsandelen ved HiL er i dag på vel 10 prosent, mens rundt 20 personer arbeider aktivt med å ta doktorgrad. Antall ansatte med bistilling ved annen institusjon er 11.

Tabell 1: Vitenskapelig ansatte ved HiL 1994-1999:

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	
<i>Totalt</i>	90	108	124	131	130	143	
<i>Professorer</i>	4	5	8	9	12	22	(15,5 %)
<i>Dosenter</i>	4	8	5	4	3	2	(1,5 %)
<i>1. amanuenser</i>	27	32	36	41	40	41	(28,5 %)
<i>amanuenser</i>	33	35	25	23	21	18	(12,5 %)
<i>lektorer/1.lektorer</i>	13	17	32	36	35	42	(29 %)
<i>høgskolelærere</i>	7	9	16	15	15	13	(9 %)
<i>stipendiater</i>	0	2	2	3	4	5	(3,5 %)
<i>forskere</i>	0	0	0	0	0	0	(0 %)
<i>Antall kvinner</i>	27	41	38	39	41	39	(27 %)

Forskningens omfang og karakter.

Prosjekter og publikasjoner.

Antall forsknings- og utviklingsprosjekter ved HiL har økt betydelig raskere enn tallet på vitenskapelig ansatte de siste årene. Mens det i 1993 ble registrert 29 prosjekter, var antallet i 1998 kommet opp i 180 (tabell 2). Omlag 2/3 av staben, 95 personer, arbeidet da med ett eller flere prosjekter.

Tabell 2: HiL-ansattes prosjekter og publikasjoner 1993-1998

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
<i>Forskningsprosjekter</i>	29	73	128	130	169	180
<i>Personer med prosjekter</i>	-	46	70	72	90	95
<i>Publikasjoner</i>	134	142	234	208	215	224
<i>Personer med publikasjoner</i>	39	42	59	59	66	65
<i>Foredrag</i>	-	-	159	119	125	109
<i>Personer med foredrag</i>	-	-	49	30	-	33
<i>HIL-publikasjoner</i>	17	10	30	46	34	43
<i>-Arbeidsnotat</i>	8	7	21	23	20	25
<i>-Forskningsrapport</i>	7	3	4	14	9	12
<i>-Særtrykk</i>	-	-	1	9	5	6

Antall publiserte arbeider synes å ha stabilisert seg i overkant av 200. Samtidig holdes det årlig 100-150 foredrag (tabell 3). En bør kunne anta at antall publikasjoner vil øke i årene framover, etter hvert som igangsatte prosjekter gir resultater. Omlag 10 av de publiserte arbeidene i 1998 var artikler i internasjonale tidsskrift med referee-ordning. Internasjonal publisering er viktig og meritterende i kompetansesammenheng. Det utgis en rekke bøker på eksterne forlag med HiL-ansatte som forfattere. Publiseringsaktiviteten speiles også gjennom utgivelsene i høyskolens interne forskningsserier. Her ble det trykt 43 arbeider i 1998. I høyskolens Særtrykkserie trykkes arbeider som primært er utgitt i eksterne publikasjoner.

Avdelingenes forskningsområder.

Flere av fagene ved Avdeling for kultur-, medie- og samfunnsfag (AKMS) har lange og sterke forskningstradisjoner og har klart å markere seg på nasjonalt plan. Den eldste studieretningen, pedagogikk, har i sin akademiske tilnærming vært opptatt av praksisnær forskning innen skoleområdet, enten dette er knyttet til det som skjer i klasserom, ved skoler eller i større enheter. Samtidshistorie legger vekt på perioden fra begynnelsen av 1800-tallet fram til i dag, og det har blant annet vært forsket på arbeiderbevegelsens historie, krigstidas historie, lokalhistorie, europeisk integrasjon og historisk teori og metode. Politikkmiljøet har tradisjonelt arbeidet mye med sosial- og kvinnepolitiske tema. I dag er orienteringen utvidet til å omfatte også internasjonal og europeisk politikk. Billedfagene – mediefagene, filmvitenskap og kunsthistorie – er av nyere dato, men også her er det allsidig forskningsaktivitet i gang med dokumentarfilm som tyngdepunkt. Mediefagene gir en praktisk-teoretisk

utdanning. Det faglige utviklingsarbeidet består her gjerne av konkrete film- og videoprojekter.

Avdeling for helse- og sosialfag (AHS) har ved siden av ansatte med tradisjonell akademisk kompetanse, et betydelig innslag av høgskolelektorer og høgskolelærere. Deres kompetanse er i stor grad forankret i praksisfeltet, og de har derfor et godt utgangspunkt for å drive faglig utviklingsarbeid der en jobber med praksisnære problemstillinger. Dette tilsier at FoU-arbeid ved denne avdelingen er definert videre enn tradisjonell forskning. En tilstreber også å utnytte den ulike kompetansen til henholdsvis forskere og ansatte med forankring i praksisfeltet til å utvikle felles FoU-prosjekter.

Forskningen ved avdelingen spenner over et vidt fagfelt. Her drives disiplinorientert forskning innenfor psykologi, sosiologi, statsvitenskap, sosialantropologi, jus, filosofi og pedagogikk. En del av forskningen er tverrfaglig og temaorientert. Denne kan grupperes innenfor de to fagområdene som er avdelingens satsingsområder, oppvekst og sosialisering og sosialt arbeid/sosialpolitikk. Satsingen på disse forskningsområdene kommer til uttrykk ved at det er opprettet FoU-grupper på disse områdene, og det er knyttet en professor II-stilling til hver av disse. HiL har dessuten blitt tillagt et knutepunktansvar på området oppvekst og sosialisering innenfor helse og sosialarbeiderutdanningene. Dette tilsier en satsing på forskning innenfor dette feltet fremover.

Den faglige profilen ved Avdeling for reiseliv og samfunnsutvikling (ARS) er preget av en bred samfunnsvitenskapelig orientering. Avdelingen har tradisjonelt hatt sine forskningsmessige tyngdepunkter innen regional-, nærings-, planleggings- og reiselivsforskning og forskning på økonomiske områder. I perioder har det også vært et betydelig innslag av organisasjonsforskning. Disse tyngdepunktene preger fortsatt avdelingens forskningsmessige profil. Innen flere av områdene er både enkeltpersoner og avdelingen godt profilert i nasjonal sammenheng. Forskningsvirksomheten innen reiselivsfeltet har vært tematisk mangfoldig, men har i senere år fått et visst tyngdepunkt innen ferie- og fritidsatferd. I tillegg utføres det relativt mange oppdragsrettede FoU-prosjekter. Avdelingen har et betydelig innslag av prosjekter finansiert over nasjonale forskningsprogrammer.

Den norske filmskolen, som er organisert som en egen grunnenhet ved HiL, gir en kunstfaglig utdanning, og FoU-virksomheten er definert som kunstnerisk utviklingsarbeid. Utdanningen er etablert relativt nylig, og har ennå ikke uteksaminert sitt første kull. Følgelig er FoU-virksomheten fremdeles i støpeskjeen.

I tillegg ble det i 1999 opprettet FoU-grupper på ulike temaområder. Formålet er å øke kompetansen gjennom felles innsats, og om nødvendig med eksterne bidragsytere. De fleste gruppene er tverrfaglige og involverer gjerne ansatte ved flere avdelinger innen områdene: a) etikk og livssyn, b) europeisk integrasjon, c) culture of marginality, d) filosofi og vitenskap, e) organisasjonsfag.

Forskning ved HiL i det 21. århundre.

Både Norge og det indre Østlandsområdet står ved inngangen til det tredje årtusen overfor sterkt endrede økonomiske, politiske, demografiske og sosiale utfordringer, sett i forhold til dem som preget tiden da forskningshistorien ved høgskolen på Storhove startet i begynnelsen av 1970-årene.

Delvis skyldes endringene handelsliberaliseringen i verden og i Europa. Norges og regionens næringer blir utsatt for hardere konkurranse enn før. De teknologiske endringene som skjer, er samtidig av en størrelse som kan sidestilles med den industrielle revolusjonen i det forrige århundret. Tempoet i teknologisk endring og utvikling er imidlertid mye høyere i dag enn i det forrige århundret. Særlig gjelder dette data- og internett-teknologier.

For utformingen av en robust og bærekraftig regional, nasjonal og internasjonal politikk, er det i dag i større grad enn før nødvendig å kjenne rammene og mekanismene som "globaliseringen" og "europeiseringen" av samfunnet medfører. Norge generelt, og ikke minst det indre Østlandsområdet, står overfor betydelige krav til omstilling og nyskaping for å øke verdiskapningen både i privat og offentlig sektor, og for å hevde kulturell egenart.

HiL som forskningsinstitusjon for regionen.

I Oppland er andelen av befolkningen med høyere utdanning lav i forhold til landsgjennomsnittet. Sammenliknet med andre land er det nasjonale utdanningsnivået i Norge høyt, mens satsingen på FoU på sin side er svakere enn i sammenliknbare OECD-land. For vår region må vel forskningsinnsatsen sies å ha vært enda svakere enn utdanningsnivået, selv om vi vil hevde at den er på veg opp. Det er avgjørende både for vår nasjonale og regionale utvikling at vi klarer å satse sterkt og godt nok på forskning og utvikling som viktig redskap til å forstå og håndtere de raske prosessene som former verden omkring oss.

Det blir stadig viktigere å kunne dra nytte av forskningsresultater fra andre norske institusjoner og fra utlandet, og selv frembringe ny kunnskap, erkjennelse og bruk av teknologi som gjør at de raske omstillingsprosessene forstås og kan håndteres på en god måte. Land og regioner som ligger i kunnskapsfronten og som tar i bruk ny teknologi raskt og riktig, vil være de som lykkes best i å opprettholde verdiskapning og kulturell egenart. Forsknings- og utviklingsarbeidet kommer inn som et avgjørende bidrag til en hensiktsmessig politikk for regionens offentlige sektor, og for å få til omstilling og produktivitetssøkning i den private sektor.

FoU-arbeidet ved en institusjon som HiL skal imidlertid være noe mer enn virkemiddel for direkte økonomisk og sosial utvikling. Aktiviteten skal i seg selv bidra til dypere innsikt om mennesker, kultur og samfunn, og til å bedre forståelsen for den verden vi lever i.

Et spørsmål er om Høgskolen i Lillehammer kan fungere som en viktigere katalysator for kunnskap og utvikling i vår region enn vi har gjort til nå. Samfunnsansvar og etisk bevissthet blir sentralt i denne prosessen, både hos forskeren og brukeren. En HiL-forsker må styrke evnen til å se endringer som kommer, arbeide vitenskapelig med spørsmålene og bringe dem videre til studenter, næringsliv og offentlig forvaltning på en forståelig måte. Samtidig er det viktig at forskningen er uavhengig. Forskerne må ha anledning til fritt å fremme sitt syn, også når det går på tvers av regionens "establishment" på det ene eller andre området. HiL-forskeren må ikke la seg bruke av enkeltinteresser til å fremme deres saker og syn. Forskningens legitimitet betinger uavhengighet, høye krav til etikk, kvalitet og relevans. Forskeren må i utstrakt grad kommunisere med andre miljøer i inn- og utland for å kvalitets- og relevanssikre sine arbeider.

Innenfor slike prinsipper blir det en utfordring å utvikle et bedre samspill mellom de som produserer kunnskapen gjennom forskning og undervisning ved HiL, og de som skal bruke den, og slik gjensidig gi hverandre økt kunnskap. Omstillingsbehovet tvinger fram økt omfang av den livslange læringen, som ved Senter for livslang læring (SELL) ved HiL. Det livslange undervisningsopplegget bør i større grad kunne bruke forskerne på HiL i sine kurser, og aktivt være med å kommunisere inn i problemstillinger og analyser som forskeren arbeider med.

Lokale media har her en viktig og stor oppgave ved å respektere, og være kritisk til, forskerens uavhengighet, og å være formidlingsledd av problematiserende informasjon mellom FoU-virksomheten og brukerne. En utfordring i dette over tid kan være at det nå bare er én avis som dekker regionen, som samtidig skal kunne dekke flere syn og forståelser av en utvikling eller en problemstilling på en kritisk og konstruktiv måte. Det vil være viktig for en HiL-forsker at flere syn i rimelig grad kan leve ved siden av hverandre i regionen og bli gjensidig respektert.

HiLs akademiske profil

Forskningen ved HiL er per i dag en institusjonell plikt, men ikke formelt sett en individuell rett. Forskerforbundet har nasjonalt gått inn for individuell forskningsrett. KUF har på sin side pekt på at høgskolene skal drive forskning, utviklingsarbeid og annen faglig virksomhet, fortrinnsvis knyttet til praksisfeltet for sine fag eller til utfordringer som er særlig relevante for regionen. I tillegg har departementet ment at høgskolene kan yte viktige bidrag der de har spesiell kompetanse og som kanskje ikke er dekket av universitetene.

Det vitenskapelige personalet ved HiL har på sin side i de fleste tilfeller sin faglige identitet knyttet opp til den disiplin de tilhører og ikke primært til institusjonen. Det vil være liten grunn til å drive med FoU-arbeid rundt fagenes praksisfelt dersom dette ikke gir særlig meritterende uttelling. Disiplinene kjennetegnes gjerne ved et sett av forklaringsmodeller, metoder og terminologi, som er med å gi normer for hva som er god og dårlig forskning innen disiplinen. Forskerens merittering avhenger ofte hvordan vedkommende hevder seg innenfor det eksisterende systemet, der

fagfeller fra disiplinen, som regel fra universitetene og de vitenskapelige høyskolene, vurderer arbeidene.

For å gi bedre svar på de konkrete problemstillinger som individet, regionen og nasjonen står overfor vil tverrfaglighet ofte være et middel til å gi bedre og mer utfyllende svar på komplekse problemstillinger. Tverrfaglig forskning gir ofte bidrag til et sterkere beslutningsgrunnlag enn ren disiplinforskning. Behovet for konkret kunnskap peker derfor i retning av økt tverrfaglighet ved HiL, mens behovet for merittering peker i retning av disiplinær og mer universitetslik forskning.

Spenningen mellom de tradisjonelle profesjons- og yrkesorienterte fagene, FoU-arbeid og akademiske fagidealer står sentralt mellom de ulike statlige høyskolene. Som tidligere distriktshøgskole slipper HiL en del av disse konfliktene. HiL er mer disiplinorientert enn mange av de andre høyskolene, men på den annen side mindre disiplinorientert enn universitetene. Likevel må det forventes at rivningene mellom en- og flerfaglighet vil berøre HiL sterkt i årene fremover, både som kunnskapssenter for regionen og for institusjonens plass blant de øvrige norske høyere forsknings- og undervisningsinstitusjoner.

Hva som utgjør en akademisk disiplin er på den annen side ikke statisk. Flertallet av dagens disipliner har kommet i det tyvende århundret, og er formet ut fra behov som etter hvert har åpenbart seg. Det kan tenkes at bedømmelse og kvalitetsvurderinger mykes opp i forhold til de etablerte disiplinene.

Krav om formalisering av kompetanse, herunder flere doktorgrader, vil bli et stadig sterkere krav til alle akademiske institusjoner, og til slutt et absolutt krav. Et viktig spørsmål vi kan møte i fremtiden kan være hvorvidt doktorgradene hovedsakelig fortsatt skal være disiplinære. Et annet spørsmål er om professoratene på HiL i økende grad skal bli interdisiplinære. Et tredje spørsmål er om universitetene skal kvalitetsgodkjenne tverrfaglig forskning, eller om det kan tenkes at slike vurderinger kan gjøres av flere, også ved en statlig høgskole som HiL, der etablerte disipliner modifiseres og nye utvikles. Noen av svarene på disse spørsmålene avhenger av de statlige høyskolenes og HiLs fremtidige plass blant forsknings- og undervisningsinstitusjonene i Norge.

HiL blant øvrige høyere forsknings- og undervisningsinstitusjoner

Det kan være grunn til å forvente større strukturendringer i høyere utdanning og forskning i Norge i årene som kommer. Markedet blir viktigere, der offentlige og private institusjoner vil fungere mer likt enn før. Noen institusjoner vil vokse i bredde og dybde – andre kan komme til å måtte endre karakter. HiL vil i stadig større grad måtte konkurrere på samme vilkår som universiteter og vitenskapelige høyskoler – med de vanskeligheter – men også muligheter dette gir. Kriteriene som ligger til grunn for avlønningen av de vitenskapelige ansatte vil kunne måtte mykes opp som følge av denne konkurransen.

De offentlige bevilgningene kan i fremtiden herunder komme til å bli eksplisitt knyttet til forskningsaktiviteten, i tillegg til undervisningsekvivalenter, ved den enkelte institusjon. Kvalitetskravene til forskningen vil øke, bli mer eksplisitt definert og bli mer synlig. Samtidig vil krav om økte eksterne midler, i konkurranse med andre miljøer, for å drive forskningsvirksomheten, øke. Det er viktig for HiL at vi er reelt likestilt institusjonsmessig med universitetene og de vitenskapelige høyskolene ved søknader til Norges forskningsråd, og at vi selv evner å knytte nettverk med institusjoner også i andre land i forbindelse med større internasjonale prosjekter, som eksempelvis de EU-finansierte. Det vil også bli stadig viktigere at flest mulig HiL-forskere deltar i de regionale, nasjonale og internasjonale faglige debatter, for å markere enkeltpersoner, forskningsgrupper og HiL som institusjon i offentlige og akademiske nettverk.

En konsekvens av de forventede endringene er en utvanning av skillet mellom de ulike akademiske institusjonene i Norge. Definisjonen av et universitet er i ferd med å endres og harmoniseres med andre lands praksis. Det vil kunne bli flere universiteter i Norge. Mange mener at HiL er en for liten institusjon til å oppnå selvstendig universitetsstatus, selv om vi skulle lykkes i å utvikle de faglige kvalitetene på en tilfredsstillende måte.

HiL er i dag den største institusjonen for FoU-virksomhet i Lillehammer og Gudbrandsdals-regionen. Sammen med høyskolene i Gjøvik og Hedmark står HiL for det samlede statlige tilbudet innenfor høgre utdanning i det indre Østlandsområdet. Et alternativ som har vært diskutert er en sammenslåing av disse institusjonene til en innlandshøgskole eller et innlandsuniversitet. UNISKA-samarbeidet kan dra dette videre til et norsk-svensk institusjon for det indre Skandinavia. Til tross for, kanskje på grunn av, størrelsen vil slike sammenslåinger faglig sett *kunne* innebære et problem for den akademiske profil HiL har lagt seg på, som mer universitetslik enn de andre norske institusjonene. De fleste ved HiL synes derfor å ha vært tilfreds med at vi ikke ble slått sammen med andre høyskoler i forbindelse med reformen i 1994.

Det er på den annen side lite trolig at størrelse blir et avgjørende kriterium for utvikling av konkurransedyktig kunnskap i fremtiden, med mindre størrelse koples mot andre faktorer som bidrar til faglig gevinst. Når det gjelder universitetsspørsmålet må det å bli et spørsmål om virkemiddel, og ikke et mål i seg selv. Tenker vi lokalt, bør HiL sammen med Østlandsforskning, Kunnskapsparken i Pressesenteret, Maihaugen og Nansenskolen kunne utvikles videre som et slagkraftig norsk fagmiljø, som spriker mindre enn et samarbeide på fylkesplan mellom Oppland og Hedmark. Om det er mulig å få til flere synergieffekter mellom disse lokale institusjonene framover er derfor et spørsmål som bør vurderes.

I den grad størrelse skal tillegges vekt, vil det fra et forskningssynpunkt være bedre å søke nærmere samarbeide, eventuelt fusjonere, med et universitet. Universitet i Oslo peker seg i en slik modell ut på grunn av sin geografiske nærhet. Som en del av et

universitet vil det akademiske nivå kvalitetssikres bedre enn i en modell med en innlandshøgskole. Samtidig vil HiL kunne tenkes å ha større dynamikk i seg til å utvikle nye fag og tilbud, enn ofte mer konservative universiteter. På dagens grunn- og mellomfagsnivå (en fremtidig bachelorgrad) ville det dessuten kunne tenkes å være lettere å flytte ut studieplasser fra et universitet, når det foregår innen universitetet enn bort fra universitetet. Muligheten for å utvikle hovedfagsundervisning (en fremtidig mastergrad) ville også styrkes. Som sum kan det tenkes at en slik modell vil gi både større både faglig utvikling og volummessig vekst enn et innlandssamarbeid.

Det ville være nyttig med nærmere diskusjon om hvilken struktur HiL ser seg best tjent med på høyere forsknings- og utdanningsinstitusjoner i Norge, og hvilken plass HiL ønsker å ha i disse. Valget vil avhenge av, og ha konsekvenser for, HiLs ressursbruk på henholdsvis forskning og undervisning, og av tro på egen evne til å hevde seg i nasjonale og internasjonale forskernettverk.

HiL som forskningsinstitusjon i det nye årtusenet

Kunnskapsutvikling vil på mange måter utgjøre bærebjelken i samfunnsbyggverket i tiden som står foran oss. Et sterkt forskningsmiljø på HiL vil kunne bidra avgjørende i den fremtidige regionale utvikling i Lillehammer-området. Det er viktig både for regionen og oss selv at forskningen ved HiL er kvalitetsbevisst og konkurransedyktig, både i nasjonal og internasjonal sammenheng.

For HiL og den enkelte ansatte på HiL, vil forsknings virksomheten bidra til utvikling av gode studier, høy kompetanse og institusjonell utvikling. Samspillet med regionen kommer igjen fram som sentral. En sterk og forskningsbasert høgskole (eller universitet) vil kunne trekke til seg andre private og offentlige forsknings- og kunnskapsbedrifter. Kunnskapsbedrifter vil virke gjensidig forsterkende på hverandre (i et såkalt 'cluster'). Verken HiL eller andre kunnskapsbedrifter kan leve godt i lokalt vakuum.

Forskningsvirksomheten ved HiL er kanskje oppgradert noe de siste årene, blant annet gjennom de tiltak som er gjennomført og beskrevet foran. Likevel er den administrativt ikke

stilt på linje med undervisningsvirksomheten, til tross for at den for de fleste vitenskapelige ansatte er likestilt med undervisningsplikten. Det utøves i dag over 50 forskerårsverk ved institusjonen. Det er et klart behov for å styrke hjelpefunksjonene for denne omfattende forskningsaktiviteten ved å øke de sentrale forskningsadministrative stillingsressursene. Tilsvarende som høgskolen har en en studiesjef for undervisningen er det også behov for en egen forskningssjef, gjerne på åremål. I tillegg bør avdelinger og forskningsgrupper utvikle sin egen forskningsadministrative kapasitet bedre.

Omfanget av den eksternt finansierte forskningen er i dag for lavt. Det er imidlertid nylig satt i verk tiltak som forventes å kunne bidra til økning av virksomheten.. Det

er trolig at disse tiltakene må følges opp med justeringer og ytterligere tiltak også på det organisatoriske plan. Dette kan eksempelvis omfatte etablering av et eget forskningsselskap (AS) i tråd med Mjøs-utvalgets innstilling, og/eller utvidet samarbeide med Østlandsforskning.

Forskningsvirksomheten må i allminnelighet gis økt prioritet ved institusjonen. God og langsiktig forskning må bety like mye som god undervisning for den enkelte vitenskapelige ansatte. I tråd med at det nasjonalt ligger an til at offentlige midler i fremtiden vil bli delt slik at støtten går både til produksjon av studenter og forskning, og ikke bare til studenter, må HiL finne måter å måle forskningsvirksomheten på. De som bidrar til økte offentlige bevilgninger og/eller finansiering fra eksterne oppdragsgivere på grunnlag av forskning, må få gode rammevilkår på linje med dem som bidrar med god undervisning og stor studentproduksjon.

I disse prosessene vil det være avgjørende at den enkelte ansatte, enten det er i administrative eller vitenskapelige stillinger, og institusjonen som sådan, evner å gjøre HiL attraktiv i det akademiske nettverket, så vel som overfor studenter, bedrifter og myndigheter. Uansett hvordan de fremtidige strukturer innen høyere forskning og utdanning i Norge vil se ut, synes det nokså rimelig å anta at evnen og viljen til å hevde seg i nasjonal og internasjonal konkurranse, vil være et avgjørende element for institusjonell og personlig vitenskapelig utvikling.

Litteraturliste.

- Hedmark og Oppland distriktshøgskole (HODH), 1971-75: *Skriftserie* nr. 1-10.
Høgskolen i Lillehammer, 1997 og 1999: *HiL's tilpasning til ny felles stillingsstruktur*.
Høgskolen i Lillehammer, 1999: *Forskningsvirksomheten 1998-99*.
Innst. S. nr. 249, 1969-70: *Om utvidet prøvedrift med distriktshøgskoler*.
Kirke- og undervisnings- og forskningsdepartementet (KUF), 1995a: *Lov om universiteter og høgskoler*
KUF, Rundskriv F-14-95 fra. *Felles stillingsstruktur for høgskoler og universiteter*.
Norsk institutt for studier av forskning og utdanning (NIFU), 1998: *FoU ved statlige høgskoler*. Rapport 10/98.
NIFU 1997: *Det faglige personalet ved de statlige høgskolene - stillingsstruktur og kompetanseprofil*, Skriftsere 11/97.
Oppland distriktshøgskole (ODH), 1981-85: *Informasjonsserien*. Nr. 21/81, 32/82, 50/83 og 56/85.
Oppland distriktshøgskole (ODH), Informasjonsserien nr. 79/91. *Bibliografi over ODH-forskning 1971-91*.
Norges Allmennvitenskapelige forskningsråd (NAVF), 1974: *En oversikt over forsknings- og utredningsprosjekter ved distriktshøgskolene*. Notat nr. 3.
St. meld nr. 17, 1974-75: *Om den videre utbygging og organisering av høgre utdanning*.
St.meld.nr.39 (1998-99) *Forskning ved et tidsskille*.
St. prop. nr. 136, 1968-69: *Om prøvedrift med distriktshøgskoler*.